

ROČNÍK I. ■■■ 1930.

ČÍSLO 1

SBORNÍK

JEDNOTY POTOMKŮ POBĚLOHORSKÝCH EXULANTŮ-POKUTNÍKŮ A PŘÁTEL RODOPISU V PRAZE.

Rodopis - Historie - Vlastivěda.

Řídí Bořivoj Nesměrák.

Vychází 1/4letně, počátkem čtvrtletí. — Majitel, nakladatel a vydavatel spolek: „Jednota potomků pobělohorských exulantů-pokutníků a přátel rodopisu v Praze“. — Odpovědný redaktor: Bořivoj Nesměrák. — Redakce, admin. a expedice: Praha-Košíře, Brožikova 278. Telef. 411-83. — Předplatné: ročně Kč 12.—, jednotl. číslo Kč 3.—. Účet pošt. spoř. 90.847. Užívání novin. známek povoleno výn. řed. pošt z 17. pr. since 1929 č. 278762/VII 1929

VÝTAH Z PŘEDNÁŠEK

ODBOR. SPISOVATELE

A. P. ŠLECHTY,

konaných dne 17. května a 11. října 1929

v členských schůzích Jednoty:

„O PRAKTICKÉM BADÁNÍ V RODOPISE“.

P R A H A ■■■ 1930

NÁKLADEM „JEDNOTY POTOMKŮ POBĚLOHORSKÝCH EXULANTŮ-POKUTNÍKŮ A PŘÁTEL RODOPISU“ V PRAZE

TIŠKL „ORBIS“, PRAHA XII.

Ú V O D E M.

Přikročujeme k vydávání vlastního časopisu a zahajujeme jej výtahem z přednášek odborného spisovatele, p. A. P. Šlechty, známého rodopisného odborníka, který toto své pojednání Jednotě věnoval, začez mu i na tomto místě vzdáváme zasloužený dik.

V Praze, v prosince 1929.

R e d a k c e.

Pan přednášející nastínil v úvodu dějiny a důležitost rodopisu a poukázal zejména na příklad Německa, kde rodopisná literatura dosáhla v několika desetiletích překvapujícího rozmachu. Tam vydali znamenití odborníci řadu poučných děl jak o rodopisu, tak i o jeho světové literatuře. Nejznamenitější z těchto publikací je dílo vládního rady a prof. dra Eduarda *Heydenreicha* „Handbuch der praktischen Genealogie“, vydané roku 1913 ve dvou objemných svazcích v Lipsku a dílo Otto *Forsta-Battaglia* „Genealogie“, jež tvoří čtvrtý svazek německého velkého sborníku: „Grundriß der Geschichtswissenschaft“. Obě tato díla lze si k nahlédnutí vypůjčiti v universitní knihovně pražské a v knihovně českého zemského archivu i knihovnách archivů státních. Pan Šlechta doporučuje však začátečníkům českou knížku zdejšího odborníka Dra Ant. *Markuse*, jež vyšla tiskem roku 1926 pod titulem „*Rodinná Kronika*“ a koupí se v kanceláři Jednoty (Praha-Košíře, Brožíkova ulice, 278) za 8 Kč, neboť, pokud jde o rodiny české, je v knížce té úplně dostatečný návod, jak se rodokmen takové rodiny musí stopovati a jakých zdejších pramenů lze tu použiti.

Pan Šlechta přednášel pak o tom, co dosud platné staré zákony a úřední výklady o doložení rodokmenů předpisují. Nejhlavnější z těchto předpisů je císařský patent z 31. května 1766, vyhlášený v „*Codex austriacus*“, Tom. 6, pag. 806 a v knihách patentů českého gubernia, sv. X, č. 412. Patent tento nařizuje:

„Listiny, jimiž se posloupnost musí dokázati, mohou býti buď ověřené křestní listy, ověřené výtahy a vysvědčení z matrik oddavků a úmrtí i z jiných kostelních knih, pak svatební smlouvy, kšafy, přihlášky k dědictví, dílčí cedule, lénní listy, smlouvy rodinné, sporné a soudní úmluvy i jiné listiny o soudních výkonech, jako zápisy o přijímání dvoru a pod. Konečně, když takových soudních listin není, staré hodnověrné *domáci* a *rodinné* listiny, na př., když rodiče poznamenali, kolik dětí mají, jak se jmenovaly, s kterými manžely byly oddány, *kteří byli jejich předkové* atd., z nichž potom celou posloupnost lze zjistiti. Kdyby se pak stalo, což se často stává, protože ohněm, válkami, zpusto-

šením a podobnými takovými nešťastnými událostmi mnoho šlechtických zámek, kostelů se všemi archivy a spisy bylo zničeno a spáleno, takže několik pokolení by nebylo již možno dokázati dotčenými písemnými doklady, nýbrž jen hodnověrným svědectvím, pak je třeba, aby takové nešťastné případy byly dokázány a mimo to, aby tři svědkové z téhož rodu na místě přísahy ze zvláštní své vědomosti potvrdili, že se tato v rodokmenu uvedená a listinami nedoložená filiace vskutku udála, že je to v rodině povědomo a že to tak vždy slyšeli . . .

A poněvadž nelze žádati, aby všechny tyto průkazné listiny a *jiné rodinné listiny* byly předloženy v originálu, nařizujeme, aby všem od našich zemských úřadů ověřeným opisům bylo věřeno a aby byly pokládány za listiny průkazné . . .“

Po přečtení tohoto cí. patentu nadhodil p. Šlechta otázku, která úřední instance byla by dnes v Československé republice povolána k tomu, rodokmeny takové zkoumati a o jejich správnosti rozhodovati. Dokud v zemích rakouských byla vláda neobmezená, absolutní, tudíž do roku 1848, osobovala si dvorní kancelář právo, rozhodovati o tom dle svého *volného* uznání, jak to zejména dekret této kanceláře z 12. června 1838, vyhlášený ve sbírce politických zákonů, svazek 66, č. 77, zřejmě prohlásil. Táž dvorní kancelář uznala však řadou jiných, pro české země vydaných dekretů, jako dekrety z 28. února 1842, čís. 3428 a 7. listopadu 1843 (Sbírka politických zákonů sv. 71, č. 126), že pro všechny takové důkazy zůstává v platnosti dotčený císařský patent z 31. května 1766. V době konstituční převzalo dědictví dvorské kanceláře vídeňské ministerstvo vnitra, jež bylo až do převratu tak zv. nejvyšším šlechtickým úřadem. Po příkladu dvorní kanceláře osobovalo si i ministerstvo vnitra právo rozhodovati ve věcech filiačních a šlechtických dle svého *volného* uznání („nach freiem Ermessen“). Bývalý rak. správní soudní dvůr prohlásil však ve svém rozhodnutí z 5. června 1897, č. 3238, vynešeném v šlechtické záležitosti Jana Veseckého z Vesce,*) jemuž ministerstvo uznání jeho českého šlechtictví odepřelo, že ministerstvo není oprávněno, rozhodovati dle subjektivního volného mínění svých úředníků, pakli žadatel vyhověl podmínkám stanoveným císařským patentem z 31. května 1766 tak, jako v daném případě. Od té doby bylo rakouské ministerstvo vnitra na výklad nejvyššího soudního dvoru zákonitě vázáno. Státní převrat z roku 1918 změnil situaci úplně. My, Čechoslováci, jsme nyní svobodní, nezávislí od vídeňského ministerstva

*) Viz tento rozsudek ve sbírce rozsudků správního soudního dvoru, vydané Budwinskim.

vnitra, avšak i naše československé ministerstvo vnitra není již, jako bývalé vídeňské, nejvyšším šlechtickým úřadem, neboť šlechtictví je u nás zrušeno. Jde nyní o to, zjistiti, která úřední instance bude dnes rozhodovati o tom, zdali kdo z nás Čechoslováků je či není potomek nějakého starého českého rodu šlechtického. Pokud se jednáti bude o nárok na nějakou nadaci, určenou pro potomky jistých, kdysi šlechtických rodů nebo o nárok na nadace vůbec, bude k tomu jako zákonitě ustanovený nadační úřad v první instanci povolán zemský politický úřad. Týž bude také rozhodovati, když bude podána žádost o svolení ke změně určitého občanského jména, na př. ku povolení, aby žadatel mohl užívati též druhého příjmení nebo bývalého přídomku svých šlechtických předků.

Politické úřady nejsou ale jedinými státními úřady, jež jsou povolány zkoumati rodokmeny a filiační doklady vůbec. To přísluší též soudům. Když jde o nějaké dědictví, zkoumá předložené důkazy *soud* a témuž ani nenapadne, vyžádati si o nich dobrozdání politických úřadů, nýbrž soud rozhodne o tom samostatně podle platných *soudních* předpisů. Soud je tedy také povolán, rozhodovati o tom, zdali kdo je potomkem toho nebo onoho rodu. V té příčině udál se jistý precedenční případ již za Rakouska. Bylo to roku 1894, když rakouské ministerstvo vnitra zamítlo žádost dra. Štěpána Kekule v Berlíně o uznání jeho starého českého šlechtictví. Kekule, nejslavnější genealog německý, je přímý potomek českého exulanta, rytíře Kekule ze Stradonic a ministerstvo zamítlo jeho žádost s odůvodněním, že jeho předek byl jako stoupenec strany pod obojí potrestán ztrátou *cti* a statků, tudíž i ztrátou šlechtictví. Tento náhled ministerstva byl určitě chybný, neboť roku 1648 byl vyhlášen „všeobecný pardon“. Dr. Kekule se však s ministerstvem nesoudil, nýbrž žaloval v Čechách u *okresního soudu* onoho statku, z něhož jeho předek po bitvě bělohorské do ciziny prchl, tohoto dávno již mrtvého předka, aby týž uznal, že je jeho potomkem. Dotyčný soud se prohlásil příslušným, jmenoval onomu předku Kekulovu kurátora a na jeho návrh soud pak uznal, že žalovaný mrtvý předek by musil uznati, že žalobce je vskutku jeho přímým potomkem. Na základě tohoto rozsudku obdržel nato dr. Kekule od německého císaře svolení, by svého starého šlechtického přídomku mohl dále užívati. O tomto případě jedná obsírný článek v časopisu „Právník“, ročník 1896, str. 189—198, 225 až 232 a 261—270, sepsaný nebožtíkem drem Pinkasem. Článek má název: „*O důkazech šlechtických a o ztrátě šlechtictví v Čechách*“ a je pozoruhodný.

Podle náhledu p. Šlechty byla by rehabilitace rodiny takovou *soudní* cestou i za nynějších ústavních poměrů možná, jen že by tím žalující strana i při příznivém výsledku nenabyla práva k užívání šlechtictví. V případech, kde je veřejnost buď z toho nebo onoho důvodu spoluiinteresována, bylo by po jeho názoru snad radno vyvolati i *soud veřejnosti* a to vydáním dotyčných filiačních průkazů tiskem nebo vydáním rodinné kroniky, doložené pokolení za pokolením příslušnými prameny. Dále radí p. Šlechta všem zájemcům, aby úspěšný výzkum svých rodokmenů neočekávali jen od rodopisných spolků nebo jednotlivých odborníků, nýbrž aby sami pracovali a s rodopisnou vědou se blíže obeznámili. K tomuto účelu doporučuje v první řadě četbu *literatury* a sice četbu povšechných dějin Českého národa, dějin vzniku a vývoje české šlechty, prohlídku soupisu českých šlechtických rodin, dějin města neb osady, kde předkové badatelovi žili a prohlídku edic starých listin a písemnosti. Základním dílem pro poznání dějin českých je nesmrtelné dílo *Palackého*. Avšak nyní lze se v této příčině poučiti i ze znamenitých děl našich soudobých historiků, jako ze *Šimákovy* Československé kroniky, z *Dějin Českých*, jež vydává prof. Dr. V. *Novotný* a z řady jiných prací. Pro badatele, jež pátrá po předcích z doby české revoluce, budou důležitá díla dra *Gindelyho*, dra *Rezka* a *Denisovo* dílo „Konec samostatnosti české“, do češtiny přeložené prof. Vančurou. Povšechné dějiny české šlechty vydal roku 1891 p. Šlechta sám. Je to otisk z jeho článku „Entwicklung des böhmischen Adels“, jež byl před tím uveřejněn v roč. 1890 a 1891 vídeňského časopisu „Oesterreichisch-Ungarische Revue“. Knížka *Šlechtova* (163 stran in 8°) je již rozebrána, avšak mají ji téměř všechny větší knihovny a archivy v Praze. Vedle této monografie je řada jiných menších, které jednájí o vývoji české šlechty v určitých obdobích. Tak na př. *Gindelyho* „Entwicklung des böhmischen Adels seit dem 16. Jahrhundert“, *Sedláčkovy* články o původu české a moravské šlechty a o urozenosti a vývodech u starých Čechů a Moravanů, *Brandlovy* a *Rybičkovy* články o stavu rytířském, zejména však nový spis dra *Klecaný*: „Přijímání do rytířského stavu v zemích českých a rakouských na počátku novověku“ (otisk z časopisu „Archivní škola“ roč. VI, 1928).

Hojnější je literatura, pokud jde o soupis a popis jednotlivých českých rodin šlechtických. Nejstarší takový soupis vydal roku 1820 *Schimon* pod názvem „Der Adel von Böhmen, Mähren und Schlesien“: Podobné soupisy sepsali pak ještě *Vojt. Král z Dobré Vody*, kromě soupisu ve své „Heraldice“, dále dr. Č. *Zibrt*

v I. svazku své „Bibliografie české historie“ a roku 1900 velkostatkář Aug. v. Doerr. Blíže zprávy o jednotlivých šlechtických rodech českých, moravských i slezských, uveřejnili různí odborníci v Riegrovu Naučném Slovníku a v Ottovu Naučném Slovníku. Mnoho takových zpráv, ovšem ne vždy spolehlivých, lze nalézt v novém vydání Siebmachrova Velkého „Wappenbuchu“. Svazek „Böhmischer Adel“, sepsal Mr. Merwiglia, svazek „Mährischer Adel“, vídeňský rodopisec Kadich v. Pferd a svazek „Schlesischer Adel“, farář Blaschek. Nejnovější soupis všech českých a moravských rodů vyšel tiskem v Sedláčkově „Českomoravské Heraldice“, svazek II., úplným však není. Soupis staromoravských rodů vydává teprve nyní Jos. Pilnáček v Brně, dosud vyšlo devět sešitů (921 rodin). Krom těchto *po-
všechných* soupisů máme v naší literatuře též *topografické* soupisy šlechtických rodin. Nej přednější soupisy tohoto druhu jsou známé monumentální dílo Sedláčkovo „Hrady a zámky v Čechách“ a Hebrovo dílo „Burgen und Schlösser Böhmens“. Pak vyšla řada odborných článků o rodinách, které byly kdysi v českých městech usdlé. Signatury těchto článků lze nalézt v Zíbrtově „Bibliografii české historie“, sv. I., str. 280—281, a v „Bibliografii české historie“, která vychází v samostatných svazcích v „Českém časopisu historickém“.

Pan Šlechta zmínil se též o starších soupisech rodů šlechtických, jako „Diadochu“ a „Zrcadle Moravském“ dávného Paprockého a o velikém latinském díle Boh. Balbína; radil však, aby začátečníci se s nimi nezdržovali, protože jejich zprávy najdou i v novodobé literatuře.

Z topografické literatury vyjmenoval p. Šlechta hlavně Novočeskou bibliotheku místních dějepisů, Tomkovy Dějiny města Prahy, Teigeovy Základy starého místopisu pražského, Topografie království Českého, vydaná v letech 1785-1797 Jaroslavem Schallerem a v letech 1833-1849 Janem Gottfriedem Sommrem, v nichž každý z bývalých krajů má svůj zvláštní svazek, dále *Soupisy historických a uměleckých památek v Čechách*, jež vydává Česká akademie věd a umění, a které dnes čítají již 42 svazků a upozornil též na přecetné místní monografie, které jsou seskupené ve zvláštním oddělení příruční knihovny v čítnárně veliké knihovny Národního musea v Praze. Mimo to doporučil, aby každý, kdo po dějinách nějaké české nebo moravské i slezské obce pátrá, nahlédl též do Zíbrtovy Bibliografie české literatury, svazek I. a III., a do Bibliografie české historie Českého historického spolku, kdež je téměř vše uvedeno, co kdy v tom směru bylo psáno a vydáno. Mnoho zpráv o českých rodech a obcích

jest v našich domácích časopisech, tak zejména v *Památkách archeologických*, jejichž každý svazek je opatřen důkladným rejstříkem jmen rodinných i místních, dále v *Časopise Českého musea*, jenž roku 1927 slavil již své stoleté jubileum a k jehož jednotlivým ročníkům vyšly zároveň „všeobecné“ rejstříky, dále v *Rozpravách a Věstníku král. České společnosti nauk*, v publikacích *České Akademie věd a umění*, v starém *Časopisu přátel starožitností českých* a v novějším *Českém časopisu historickém* a v *Časopisu vlasteneckého kroužku „Vlast“*. Z moravských odborných děl a časopisů doporučil p. Šlechta k četbě hlavně *Volného Topografie markrabství moravského*, novodobou „*Vlastivědu Moravskou*“, *Černého Ukazovatel k starým moravským deskám zemským*, *Časopis Matice Moravské* a *Časopis Olomouckého Musea*. Mnohdy bude badatel nucen nahlédnouti i do domácích časopisů německých, z nichž budou pro něj nejdůležitější „*Mitteilungen des Vereines für Geschichte der Deutschen in Böhmen*“, „*Mitteilungen des Nordböhmisches Excursions Clubs*“ a nový rodopisný časopis „*Sudetendeutsche Familienforschung*“, jenž vychází v Ústí nad L.

Přemnoho starých listin a písemností bylo již odbornou vědou vydáno tiskem. Z těchto edic jsou pro rodopisce nejdůležitější: Sběrka listin, vycházející pod titulem „*Archív Český*“, čítající dnes již 34 velikých svazků, opatřených důkladnými rejstříky jmen osob i míst, dále *Archív selský*, novodobá, ale velice důležitá edice, pak „*Sněmy království Českého*“, jež vydává český zemský archiv, *Emlerovy Pozůstatky starých desk zemských* se zvláštním rejstříkem od Theod. Anila, pak *Šimákovy Zpovědní výkazy* a j. Edice listin ze staršího středověku jako *Fridrichův Codex diplom. regni Boh.*, *Erbenovy Regesta regni Boh.*, *Monumenta vaticana*, *Libri Confirmationum* a *Erectionum*, edice Tadrový a j. podobné p. Šlechta začátečníkům nedoporučuje, leda že by ve svém badání dospěli již přes XVI. století.

Teprve ten, kdo se seznámí s odbornou literaturou, může nadějně započítí s hlavní prací badatelskou, s výzkumem *pramenů původních*. Takovými prameny jsou, hledíme-li k znění cit. císařského patentu z 31. května 1766, v první řadě *farní matriky*. O jejich vzniku a uspořádání přednášel 5. června t. r. v členské schůzi Rodopisné společnosti československé, ředitel zemědělského archivu, p. vrchní archivní rada Dr. Krejčík a jeho přednáška vyjde tiskem v nejbližší době v 1. ročníku nového *Časopisu Rodopisné společnosti československé*. V příčině matrik doporučuje p. Šlechta:

1. aby badatel hleděl předem zjistiti, do které doby sá-

hají matriky oné fary, v jejímž *nynějším* obvodu jeho předkové dle udání žili. Stáří matrik bývá udáno ve výročních zprávách českého katolického kněžstva, jež vydává každá z našich čtyř diecézí samostatně pod názvem „*Catalogus cleri*“ a jež lze dostati v pražské universitní knihovně a v knihovně Národního musea. Stáří matrik jednotlivých far je uvedeno též v některých svazcích Soupisů historických a uměleckých památek českých, tak na př. ve svazku „Okres klatovský“ a tam hned odchylně od udání dotyčného katalogu cleri.

Velice dobré zprávy nejen o stáří matrik, ale i o tom, kam ta neb ona obec (městečko, ves) byla kdy ještě přiřazena, udává *Trajer* ve svém znamenitém popisu diecése budějovické. Jak často se farní obvody měnily a jak často jedna a táž obec byla během posledních staletí brzo k té, brzo k oné faře přidělována, o tom lze se přesvědčiti i z údajů zmíněných již děl Schallerových a Sommrových. Protož nelze se jen obmeziti na prohlídku matrik fary *nyní* příslušné, nýbrž radno prohlédnutí farní matriky z celého blízkého okolí. Změna farností souvisela často se změnou panství. Když městečko nebo ves dostaly jiného pána, jinou vrchnost, když byly zakoupeny a přiděleny k jinému statku, než ke kterému původně patřily, pak se často změnila i jejich farní příslušnost. Z té příčiny je zapotřebí dobře se obeznámiti s dějinami dotyčného místa a v tom směru poučí badatele zase nejrychleji pohled do Sedláčkova Místopisného slovníku historického království Českého, do Schallerova a Sommrova díla a do Popisu království Českého, jež vydal roku 1848 Palacký. Kde staré matriky shořely nebo vůbec se ztratily, musí badatel svou spásu hledati v pramenech jiných, na př. v starých pozemkových knihách příslušného panství, v starých cechovních památkách, o kterých pramenech v dalším bude řeč; nikdy však nebude na škodu, když badatel si zajde do arcibiskupského archivu v Praze, kdež jsou leckteré matriky v opisu uloženy. Pan biskup Dr. Ant. Podlaha rovnal arcibiskupský archiv, který je tedy každému badateli přístupný. Pan biskup vydal již také stručný katalog k tomuto archivu, jež nutno si předem prohlédnouti. Často se dostaly farní matriky na místa, kam vlastně nepatří, kde jsou však pečlivě uchovávány. Tak máme starou matriku fary jistebnické v Českém zemském archivu a starou matriku fary blatenské v archivu Národního musea. Objemné výpisky z farních matrik pražských nalézají se v Českém zemském archivu a v archivu kláštera Strahovského.

2. Staré matriky jsou psány tak zv. švabachem a často je i páni

faráři nedovedou přečísti. K tomu však není třeba odborné školy, jako na př. k luštění starých listin z 12., 13., 14. a 15. století, kdy písaři užívali zvláštních zkratek, nýbrž třeba je jen trpělivosti a trochu cviku. Tehdejší písaři psali některá písmena jinak než jak je dnes píšeme, na př. *cz* místo *č*, *g* místo *j*, *rz* místo *ř*, *ss* místo *š*. Někdy arcit i odborník v čtení takových starých zápisů vycvičený přijde do rozpaků, neboť často zapisovali do matrik místo faráře jen kostelníci méně vzdělání, takže jejich rukopis má někdy formy přímo až neuvěřitelné. Mnohdy též inkoust, jímž byly zápisy psány, vybledl, což čtení ovšem ztěžuje, avšak že by se celá matrika stala tím nečitelnou, je případem velice řídkým. Dále upozornil p. Šlechta, že nelze se při prohlídce matrik obmeziti pouze na prohlídku jmen hlavních, na př. v křestních matrikách na přečtení jmen otcův, která bývají podškrtnutá a tím nápadná, nýbrž doporučuje, aby si badatel přečetl celé zápisy, i jména kmotrů a svědků, neboť často se právě v řadě těchto setkáváme s jménem hledaným, s jménem předka badatelova a to s udáním, odkud on pocházel, kdežto v pozdějším hlavním zápisu to udáno není.

3. Jest jen málo far, které se mohou honositi, že mají rejstříky i k svým nejstarším matrikám, jako na př. farní úřady v Chýnově, Novém Bydžově, Litomyšli. Badatel nesmí však předpokládati, že takové rejstříky jsou úplné a bezvadné. Leckterý zápis je v nich vynechán a leckdy pisatel rejstříku rodinná jména špatně přečetl a zkomolil. Mimo to musí si badatel vždy býti vědom, že pisatelé matrik psali tehdy jména tak, jak je lid vyslovoval nebo jak je němečtí panští úředníci a německy vychovaní faráři psali. Tak psali na př. jméno Čapek, Čech, jak by je Němci ještě dnes psali „Tschapek“, „Tschech“, nebo jméno Karlík, jak je staří lidé na venkově často ještě dnes vyslovují „Tkadlík“ a pod. víc.

Často jsou též rodinná jména přeložena z češtiny do němčiny a naopak, jako Kuchař = Koch, Pekař = Bäcker, Sklenář = Glaser, atd. Na to vše musí při prohlídce rejstříků býti dbáno.

Jiný a veledůležitý druh původních pramenů uchovávají naše i cizozemské *archivy*, a to nejen archivy státní, zemské, městské ale i archivy duchovní (klášterní) a archivy soukromé, archivy rodin šlechtických a několika vzácných rodin občanských.

Pan Šlechta chce ve svých přednáškách vypravovati o všech těchto archivech, pokud je osobně poznal anebo o nich se dočetl, a to o jejich pokladech a vzácnostech rodopisných, o tamních pomůckách k pátrání a o podmínkách, za nichž lze v nich soukromým badatelům vůbec pátrati. Svou poslední přednášku ze dne

11. října t. r. ukončil takovým rozbořem nejpřednějšího státního archivu československého, *archivu československého ministerstva vnitra* na Malé straně v Praze. Badání v tomto archivu je vázáno na povolení presidia ministerstva vnitra, o kteréž je nutno žádati žádostí kolkovanou 5 Kč a za kteréž se účtuje poplatek 20 Kč.

Největší rodopisný poklad tohoto archivu jsou *staré desky zemské a dvorské*, které tam před několika léty byly převezeny z budovy zemského soudu v Celetné ul. Desky ty byly kdysi hlavním archivem české šlechty, jen že se nám, bohužel, nedochovaly v původní své velikosti. Zhoubný požár z roku 1541 zničil téměř vše, co tu až do té doby bylo uloženo a tak počínají desky zemské z pravidla teprve roku 1541. Jen desky dvorské, určené pro vklady statků lénních neboli manských, zachovaly se i ze starší doby. Tyto jsou částečně již také tiskem vydané, a to v Archivě Českém.

Desky zemské jsou dvojího druhu, tak zv. větší desky zemské a menší desky zemské. Jaký je rozdíl mezi většími a menšími, o tom možno se poučiti z článku „Desky“ v Ottovu Naučném Slovníku a z literatury, již cituje Dr. Zíbert ve své Bibliografii české historie, sv. I., str. 193—195.

Větší desky pozůstávají z 1141 velikých knih neboli kvaternů a je k nim celá sbírka rejstříků, celkem 204. Rejstříky ty pocházejí vesměs ze starší doby a nejsou ani bezvadné ani úplné, mají ale přece velikou důležitost, protože usnadňují pátrání v deskách.

Nejdůležitější rejstříky jsou tyto:

Rejstřík 3. Místní seznam vkladů a odhadů statků i dvorů od roku 1542.

Rejstřík 4. Seznam vkladů a odhadů statků duchovních.

Rejstřík 7—9. Dílčí cedule (Teilungszettel, rozdily pozůstatostí) z let 1541—1655.

Rejstřík 10—15. Seznamy českých rodin šlechtických.

Rejstřík 30. Obligace a exekuce s rejstříkem jmen rodinných i místních.

Rejstřík 38. Poděkování z poručenství.

Rejstřík 41—42. Smlouvy svatební od roku 1544.

Rejstřík 43—44. Přihlášky k dědictví z doby starší.

Rejstřík 51—55. Přihlášky k dědictví z doby novější.

Rejstřík 63. Inkoláty v Čechách.

Rejstřík 64—65. Inkoláty na Moravě a ve Slezsku.

Rejstřík 72—76. Přihlášky k dědictví od roku 1620.

Rejstřík 123—133, 136. Rejstřík jmen místních ke kvaternům, tak zv. památným od roku 1541.

Rejstřík 134. Smlouvy dobrovolné a svatební z let 1626 až 1656.

Rejstřík 139—140. Rejstřík jmen místních ke kvaternům; tak zv. trhovým z let 1658—1787. Zde dejtež pozor na heslo „Mlýny“, pod nímž naleznete zprávy o zchudlých šlechticích, živoučivších na mlýnech.

Rejstřík 141—142. Rejstřík jmen rodinných ke kvaternům památným od roku 1542.

Rejstřík 143. Rejstřík jmen rodinných ke kvaternům výpisů od roku 1542.

Rejstřík 182—186. Rejstřík jmén místních ke kvaternům trhovým od roku 1541.

Rejstřík 187. Rejstřík jmen rodinných ke kvaternům trhovým, avšak seřaděný podle křestních jmen jednotlivých šlechticů.

Objemný rejstřík deskových kšaftů sepsal za naší doby J. Hroch, a věnoval ho archivu města Prahy.

Jiné rejstříky k větším deskám lze nalézt v rukopisném oddělení bývalé dvorní knihovny ve Vídni.

K *menším deskám* rejstříků *není*, avšak v Českém zemském archivu lze nalézt ve sbírce Schumanově snůšku výtahů z těchto menších desek, seřaděných dle jmen rodinných v alfabetském pořádku. Rejstříky k těmto deskám započal spisovati někdejší ředitel Zemských desek, Hasner; rukopisy jeho jsou uloženy ve sbírce listin, o níž dále bude řeč. Několik zápisů z desek menších uveřejnil Dr. Emler ve svých *Pozůstatcích Zemských desek*.

K *Zemským deskám* náleží též tak zv. *Sbírka listin*, k níž spolehlivých rejstříků *není*. V této sbírce jsou uloženy listiny, jež byly odevzdány úřadu Zemských desek k intabulaci do knih, a jež si strany již nevzaly zpět, protože nezaplatily intabulační poplatky. Tak jsou zde uloženy kšafy, dílčí cedule, smlouvy — vše v originálu. Veliký význam pro dějiny exulantů mají ještě jiné, zde uložené listiny, jako protokoly konfiskačních a reformačních komisí. Když Zemské desky byly umístěné ještě v budově zemského soudu, nalézaly se tyto protokoly ve svazku 39. a 40. Důležitou součástí Zemských desek jsou též tak zv. *knihy svobodnické*, knihy vkladů našich starých svobodníků, mezi něž se časem dostalo i dosti zchudlých šlechticů.

Druhým veledůležitým rodopisným pokladem tohoto archivu jest bývalý český archiv místodržitelství, tam převezenny. V tomto archivu jsou pro badatele významná všechna akta konfiskační, pak tak zvané kopiální knihy, totiž opisy královských majestátů, dekretů, opisy nařízení nejvyšších zemských úředníků. K listinám šlechtickým náležá se rejstřík v tak zv. manipulačních

knihách. Z vídeňských archivů dostalo se archivu československého ministerstva vnitra mnoho jiných pokladů: veliké množství starých listin šlechtických a zejména z bývalého šlechtického archivu knihy císařských majestátů, tak zv. Salbücher, k nimž rejstřík pro země české pořídil a vydal dotčený již velkostatkář Aug. Doerr. Archiv ministerstva vnitra vydává roční zprávy o svých pokladech a o činnosti svých úředníků. I z těchto zpráv lze se pro badání v archivu poněkud připravit.

Přednášky p. A. P. Šlechty byly četnými hosty vyslechnuty s velikým zájmem a vyvolaly přání, aby byly vydány tiskem. Naše Jednota, vyhovujíc tomuto přání, zve všechny zájemce k subskripci na tisk všech dalších přednášek p. Šlechty.

ZPRÁVY Z JEDNOTY.

Vysílající první číslo svého časopisu, zveme pp. členy i všechny přátele našich snah a rodopisu i historie vůbec, k odebrání a spolupráci.

Budou nám vítány ochotné příspěvky z dějin jednotlivých starožitných rodů bez rozdílu, zejména exulantských, rodopisná pojednání, historické zajímavosti, dotazy a výměny rodopisných dat, ankety, rozpravy, drobnosti z lidového rodopisu, jako vznik a rozšíření jednotlivých charakteristických příjmení, jmen a přídomek, zajímavosti z rodinných kronik, atd.

Vděčně přijmeme příspěvky pro naši budoucí knihovnu a archiv, jako knihy, časopisy atd. rodopisného nebo historického obsahu.

Účel Jednoty vstihují tyto odstavce našich stanov, podle nichž Jednota chce:

§ 1. Pečovatí o poznání zemitého prvků starého práva českého, zejména propagovatí ve smyslu revolučního programu národa československého z 1918 nápravu křivd potomkům oněch historických rodů a měst českých, které byly po bitvě na Bílé Hoře pokutovány odnětím statků i práv a které touto persekucí schudly, exilovaly nebo zanikly.

§ 2. Pečovatí o důstojné uctívání památky popravených českých pánů a obětí Bílé Hory v Praze i na Moravě a pěstovatí kult mučedníků a exulantů pobělohorských vůbec.

§ 3. Pěstovatí a propagovatí poznání otázky pobělohorských exulantů-pokutníků.

§ 4. Propagovatí rodinné tradice a význam starožitných nebo vynikajících rodin domácích, pokud mohou posílití národní uvědomení, hrdost a pospolitost všech složek národa československého, a usilovatí o jejich uznání.

§ 5. Pěstovatí zájmy rodopisu vůbec, zejména význačných rodů, rodin a korporací historických, vlasteneckých, starousedlých, průkopnických (ze všech oborů kultury) atd., šířiti o nich známost a hájiti jejich osobitost.

§ 6. Pomáhati svým členům k zjišťování a zachování rodopisných a rodinných památek, pramenů, tradic, práv, atd.

§ 7. Poslání jednoty je kulturní a vlastimilné s vyloučením stranické politiky.

Členské příspěvky ročně: činný 36 Kč, přispívající 24 Kč, a zápis 3 Kč. Zakládající 500 Kč.

Získávejte členy a příznivce!

Výroční valná hromada bude se konati ve středu, 15. ledna 1930, v Národním domě na Smíchově o 7½ hod. večer. — Prošime o hojnou účast!